

Press.

Chomsky, N. (1957). *Syntactic structures*. The Hague: Mouton.

Chomsky, N. (1968). *Language and mind*. New York: Harcourt, Brace & World.

Chomsky, N. (1996). *Cartesian linguistics: A Chapter in the history of rationalistic thought*. New York: Harper & Row.

Evans, N., & Levinson, S. C. (2009). The myth of language universals: Language diversity and its importance for cognitive science. *Behavioral and Brain Sciences*, 32, 429-492.

Famous Chinese Sayings. URL : <http://www.chinahighlights.com/travelguide/learning-csehinese/chinese-sayings.htm>

Fintel, K., & Matthewson, L. (2008). Universals in semantics. *The Linguistic Review*, 25, 139-201.

Harris, R., & Taylor, T. J. (1989). *Landmarks in linguistics thought: The Western tradition from Socrates to Saussure*. London: Routledge.

Honeck, R. P., & Temple, J. G. (1994). Proverbs: The extended conceptual base and great chain metaphor theories. *Metaphor and Symbolic Activity*, 9(2), 85-112.

Humboldt, W. (1999). (Ed. by M. Losonsky). *On language: On the diversity of human language construction and its influence on the mental development of the human species* (pp. 25-64). Cambridge: Cambridge University Press.

Gowan, J. A. (2014). *Extending Einstein's equivalence principle: Symmetry conservation*. Available at <http://www.johnagowan.org/equival.html#links>

Katz, J. J. (1976). A hypothesis about the uniqueness of natural language. In S. R. Harnad, H. D. Steklis, and J. Lancaster (Eds.), *Annals of the New York Academy of Sciences, Volume 280: Origins and evolution of language and speech* (33-41).

Kim, Y. Y. (2001). *Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Jakobson, R. (1959). On linguistic aspects of translation. In R. A. Brower (Ed.), *On translation* (pp. 232-239). Cambridge, MA: Harvard University Press.

Lakoff, G., & Turner, M. (1989) *More than cool reason: A field guide to poetic metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.

Lee, H. (2010). List of human values: Core values assessment. Retrieved from <http://hayyalee.com/wp-content/uploads/2010/04/List-of-Personal-Values1.pdf>

Li, P., & Gleitman, L. (2002). Turning the tables: Language and spatial reasoning. *Cognition*, 83(3), 265-294.

Liu, J. (2013). A comparative study of English and Chinese animal proverbs: From the perspective of metaphors. *Theory and Practice in Language Studies*, 3(10), 1844-1849.

Manakin, V. (2004). *Sopostavitel'naya leksikologiya* (Contrastive lexicology). Kiev, Ukraine: Znanie Publishing House.

Manakin, V. (2011). *Language and the general symmetry of the universe*. *Movoznavstvo* [linguistics], 3, 26-40 (Theoretical Journal of Potebnya Institute of Linguistics, Ukrainian National Academy of Science).

Manakin, V. (2012). *Mova i mizhkulturna komunikacia* (Language and cross-cultural communication). Kyiv, Ukraine : Academia Publishing House.

Marinov, S. (2011). Generative ideas in Port Royal grammar. Retrieved from <http://wiki.ling.gu.se/Main/TheRenaissanceAnd17thCentury/Generative R.pdf>

Robins, R. H. (1997). *A short history of linguistics*. London: Taylor & Francis.

Sapir, E. (1929). The status of linguistics as a science. In D. G. Mandelbaum (Ed.), *Culture, language and personality: Selected essays*. Berkeley, CA: University of California Press Snell

Hornby, M. (2006). *The turns of translation studies: new paradigms or shifting viewpoints?* Amsterdam: John Benjamin Publishing Company.

Talmy, L. (2006). The fundamental system of spatial schemas in language. In B. Hamp (Ed.), *From perception to meaning: Image schemas in cognitive linguistics* (199-234). Berlin: Mouton de Gruyter.

Talmy, L. (2008). Universals of semantics. In P. C. Hogan (Ed.), *Cambridge Encyclopedia of the language sciences*. Cambridge: Cambridge University Press.

Vernadsky, V. I. (1989). *Biosphere and Noosphere*. Moscow : Science Publishing House.

(Матеріал надійшов до редакції 3.05.18. Прийнято до друку 19.05.18)

УДК : 811. 111: 81' 42: 821. 111

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2019-75-11>

ПЕШКОВА О. А.

(Запорізький національний університет)

КОНЦЕПТ МИСТЕЦТВО У НАРАТИВНО-СЕМІОТИЧНОМУ І ОБРАЗНОМУ ЗОБРАЖЕННІ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Стаття присвячена дослідженню концепту МИСТЕЦТВО в різноманітних його проявах в межах художнього тексту. Художній текст розглядається як система, в якій перехреснюються коди різних медіумів, а саме мистецьких. Концепт МИСТЕЦТВО в межах художнього тексту може виявлятися на наративному рівні та образно-символічному. В цьому дослідженні акцент робиться саме на дослідженні образного переосмислення мистецтва – архітектурних споруд, зокрема.

Активізація концептуальних метафор дозволяє простежити розкриття рис характеру головного героя через опис архітектурних інсталяцій.

Ключові слова: художній текст, мистецтво, інтермедіальність, Ден Браун, «Джерело»

Pieshkova O. A. The concept ART in the narrative-semiotic and imaginary representation in the literary text. The article represents the actual problem of the interaction of different kinds of art within the framework of a literary text, which happens due to the increasing value of the encoding and trans-coding texts as semiotic systems. The current study is devoted to the study of the concept ART in its various manifestations within the framework of the literary text.

The literary text is defined as a system in which the codes of different types of media, intersect. Concept ART within the literary text can be found at the narrative level and imaginary-symbolic level. In this study, the focus is on the study of figurative rethinking of art, in particular, architectural structures. The involvement of conceptual metaphors allows tracing the discovery of the features of the character of the protagonist through the description of architectural installations.

The results obtained in the present study permit to come to the conclusion that the literary text is a complex system open to intermedial interactions, combining in its structure the elements belonging to different media. The findings of this narrative study in the intermedial features of the literary text demonstrated that the author tends to reveal the main character's inner world with the help of art. Concept ART is revealed in this context as a cultural universality, which can preserve the centuries-old experience and simultaneously adapting to the contextual content of the present.

By integrating the past, present, and future, the concept ART claims to establish a dialogue of epochs, as well as the unification of the genetic set of meanings and the prospects for their transformations.

Key words: literary text, art, intermediality, Dan Brown, "Origin"

Існуюче розуміння художнього тексту як складної системи, в якій поєднуються, а точніше перехрещуються, медіями різних сфер людської діяльності та досвіду, дозволяє поглибитися в теорію інтермедіальності, яка вивчає взаємозв'язок декількох систем, а саме мистецьких, в межах художнього тексту.

Дослідження категорії інтермедіальності стає актуальною сучасною тенденцією, що визначає **актуальність** цього дослідження.

Мета дослідження полягає в виявленні особливостей образного переосмислення архітектурних споруд та лінгвальних засобів їх опису в межах художнього тексту.

Для втілення поставленої мети використовується **метод** інтерпретативного аналізу, нарративний та концептуальний аналіз.

Реалізація мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- виявити в художньому тексті текстові фрагменти, в яких присутній опис архітектурних споруд,
- ідентифікувати особливості розкриття характеру головного героя на нарративному рівні,
- відтворити ідентичність між людиною та витвором мистецтва, а саме архітектури.

Об'єктом статті є специфіка образного переосмислення мистецтва та характеру людини шляхом їх метафоричної кореляції.

Предметом цієї розвідки є текстові сигнали, в яких простежуються ідентичні риси між описом людини та описом об'єкту мистецтва, а також концептуальні та нарративні засоби їх відтворення в тексті.

Існує загальна тенденція до зображення об'єктів мистецтва в художньому тексті – на нарративно-семіотичному і образному рівнях.

Пропонуємо роздивитися приклади відображення концепту МИСТЕЦТВО в англійськомовному художньому тексті саме з точки зору образності та символічності.

В постмодерністському романі "Origin" автор розкриває характер головного персонажу за допомогою уподібнення людини до архітектурної споруди (HUMAN BEING IS AN ARCHITECTURAL INSTALLATION).

Протягом розвитку подій читач зустрічає декілька метафоричних порівнянь людини з архітектурною спорудою, а саме з будинком музею та житловим комплексом.

З самого початку Едмонд порівнюється з музеєм Гугенгайма, який відразу було визнано одним з найбільш видовищних у світі будівель в стилі деконструктивізму. Спільним між ними стає певна належність до течії деконструктивізму, для якої характерна візуальна ускладненість, несподівані зламані форми, підкреслено агресивне вторгнення в міське середовище. Ця подібність в наративі розкривається в тому, що головний герой

запропонував ідеї, які суперечать традиційному баченні походження людини, сенсу її буття, що підриває принципи багатьох релігій.

The massive, glimmering museum. The structure was impossible to take in at a glance. Instead, his gaze traced back and forth along the entire length of the bizarre, elongated forms. This building doesn't just break the rules. It ignores them completely. A perfect spot for Edmond [Brown 2017, с. 15].

Автор характеризує тут будівлю, яка не вміщує в себе правила: *this building doesn't just break the rules. It ignores them completely*. Цей опис ідеально б підходив для опису самого героя, про що і говориться в наступному текстовому фрагменті: *a perfect spot for Edmond*.

Лексичні одиниці, які є релевантними для опису і архітектурної споруди, і людини в даному контексті є *massive, bizarre, impossible*.

Ідеї, які прагнуть відкрити світові герой, змінили би майбутнє не тільки релігії, філософії та і бачення майбутнього. *The museum atrium felt like a futuristic cathedral* [Brown 2017, с. 24]. Характер дизайну будівлі був ідеальним місцем для оприлюднення думок і відкриттів науковця Едмонда Кірша.

Далі спостерігаємо, яким чином розкривається характер героя, але вже на підставі іншої архітектурної споруди, а саме будинку відомого архітектора Антоніо Гауді, Каса-Міла.

Дизайн будинку ідеально розкриває внутрішній світ героя: абсолютна відсутність прямих ліній, що змушує фасад будівлі нагадувати схвильоване море. Глибина думок героя, безкрайність та всебічність його інтересів роблять їх дійсно схожими.

Будинок архітектора є монументальним, велика кількість деталей, які натхненні природою перегукуються з заявами героя про тісний зв'язок походження людини з природи. Роздивимось наступні текстові фрагменти, в яких прослідковуємо на лінгвальному рівні відтворення опису дому з численними лексичними одиницями, які обмальовують природність і простоту (*infinity sign, endless curve, undulating chasms, open-air light wells, deep, open-air light wells*).

Casa Mila is built in the shape of an infinity sign – an endless curve that doubles back over itself and forms two undulating chasms that penetrate the building. Each of these open-air light wells is nearly a hundred feet deep, crumpled like a partially collapsed tube, and from the air they resembled two massive sinkholes in the roof of the building [Brown 2017, с. 235].

В даному текстовому фрагменті спостерігаємо експліцитне звернення до мотивів природи, які вплетені в дизайн споруди: *Langdon's eyes climbed higher again, up the sides of the "gorge," scaling the curved walls, where a quilt of brown and green tiles intermingled with muted frescoes depicting plants and flowers that seemed to be growing up toward the oblong patch of night sky at the top of the open shaft* [Brown 2017, с. 235].

Завдяки подібному включенню природних деталей, а саме фресок, які зображували рослини і квіти, що ростуть до витягнутої ділянки нічного неба, будинок оживає: *living architecture, Langdon mused, marveling at Gaudi's ability to imbue his work with an almost biological quality* [Brown 2017, с. 235].

Всі нестандартні, ексцентричні деталі будівлі пояснюють вибір героя для резиденції саме в будинку Каса-Міла: *It's a strange apartment <...> but as you know, Edmond was eccentric* [Brown 2017, с. 235].

Ще одним прикладом зв'язку архітектури та характеру виступає фрагмент, де автор говорить про мистецькі уподобання, які можуть бути гідною спадщиною. З розвитку подій ми спостерігаємо, що головний герой надихався творчістю відомого архітектора Антоніо Гауді ще на знак пам'яті і пошани до померлої матері, яка була цінителем робіт архітектора.

He told me that his lifelong passion for Gaudi's art had come from his late mother, who had also been a great admirer of the work of William Blake. Mr. Kirsch wanted to place the Blake volume near Gaudi's tomb as a tribute to his late mother [Brown 2017, с. 307].

З наведеного текстового фрагменту розуміємо, що мати героя була цінителькою літератури та архітектури, та, мабуть, саме вона прищепила любов і розуміння мистецтва синові.

На основі даного текстового фрагменту можемо говорити про активування метафори *ART is an ANCESTOR*.

В контексті всього нарративу саме ця метафора є акцентом задуму автора, щодо теми походження людини, дискутування якої займає центральне місце в постмодерністському романі. Тут мистецтво розуміється як конектор між часами і поколіннями, мистецтво стає своєрідним містком між культурами, поглядами та цінностями.

Цікавим спостереженнями стає той факт, що головний герой через споруду Саграда Фамілія (Храм спокути Святого Сімейства) знаходить ще одну ступінь розуміння його особистості:

*Despite having visited Sagrada Familia many times in various stages of its construction, he had always come **during the day**, when the Spanish sun poured through the stained glass, creating dazzling bursts of color and drawing the eye upward, ever upward, into a seemingly weightless canopy of vaults* [Brown 2017, с. 308].

Якщо ми сприймаємо містера Кірша як католицький собор, то мова йде про його дві сторони – одна відома для більшості його оточення, та інша досить суперечлива та протилежна. На лінгвальному рівні це розуміється через опис католицького храму і різни частини доби. Відомий для всіх герой є сповненими життя ідей, кольору *during the day sun poured through the stained glass dazzling bursts of color*, легкості *seemingly weightless*.

Проте, вночі картина досить контрастна і такий він відомий не багатьом:

At night, this is a heavier world. The basilica's sun-dappled forest of trees was gone, transformed into a midnight jungle of shadows and darkness – a gloomy stand of striated columns stretching skyward into an ominous void [Brown 2017, с. 308].

На лінгвальному рівні це переосмислення відтворюється завдяки таким лексичним одиницям: *heavier world, transformed, midnight jungle, darkness, gloomy, ominous void*, які відтворюють досить похмуру картину реальності.

Саме собор Гауді насправді передає складність натури науковця Едмонда, описуючи інтер'єр собору, автор наголошує на великій кількості деталей:

*One of Europe's largest crypts <...> admiring the vast, circular space. Exactly as he recalled, Sagrada Familia's underground mausoleum had a soaring rotunda and housed pews for hundreds of worshippers. Golden oil lanterns placed at intervals around the circumference of the room illuminated an inlaid mosaic floor of **twisting vines, roots, branches, leaves, and other imagery from nature*** [Brown 2017, с. 310].

Тут продовжується тема взаємозв'язку природи та архітектури, що спостерігаємо в описі оформлення інтер'єру деталями природи, а саме інкрустацію мозаїчної підлоги лоз, коренів, гілок, листя і інших зображень з природи (*twisting vines, roots, branches, leaves, and other imagery from nature*).

Спільною рисою між футуристом Кіршем та архітектурою, безпосередньо собором, є велика увага до деталей. *As Langdon and Ambra followed Farther Bena toward the colossal bronze doors of Sagrada Familia, Langdon found himself **marveling**, as he always did, over the utterly bizarre details of this church's main entrance* [Brown 2017, с. 306].

Науковець вірив в важливість деталей, бо, на його думку, саме вони складають цілісне бачення більшого. Це, на нашу думку, співпадає з баченням і архітектора Гауді, який виконав кропітку працю, відпрацьовуючи кожну деталь.

Іншим прикладом багатоаспектності та поєднання багатьох деталей в архітектурі стає текстовий фрагмент: *This is Sagrada Familia. Within these walls, Gaudi blended God, science, and nature* [Brown 2017, с. 310]. В цьому текстовому фрагменті простежуємо і підтвердження тонкого зв'язку між особистістю героя та баченням архітектора. Протягом розвитку подій в

романі дізнаємося, що головний персонаж був всесторонньо розвинутою особистістю, який прагнув дізнатися багато в численних сферах людської діяльності. В собі він поєднав досвід і знання різних поколінь і часів, тому актуальним стане порівняння архітектора Гауді та містера Кірша.

Today, Edmond Kirsch was a world-renowned maverick – a billionaire computer scientist, futurist, inventor, and entrepreneur. The forty-year-old had gathered an astounding array of advanced technologies that represented major leaps forward in fields as diverse as robotics, brain science, artificial intelligence, and nanotechnology [Brown 2017, с. 310]. Дійсно, наведений текстовий фрагмент може стати підтвердженням сукупності поєднання абсолютно різних сфер знання і діяльності (*as diverse as robotics, brain science, artificial intelligence, and nanotechnology*) в одній людині.

Пропонуємо актуалізувати ще одну метафору, актуальну для розкриття концепту МИСТЕЦТВО: ART is BLENDING. В цю ідею вкладаємо той сенс, що неможливо говорити про виокремлення мистецтва з мистецтва, усі мистецькі витвори існують поруч один з одним, взаємодіють і впливають один на одного. Це стає релевантним будь-якого мистецтва, майже неможливо говорити про якийсь об'єкт мистецтва, не зачіпаючи декілька його видів. Подібну взаємодію різних видів мистецтва можемо спостерігати в наступному текстовому фрагменті, де вбачаємо перехрещення таких видів мистецтва як архітектура, в особі творчості відомого архітектора Антоніо Гауді та література, представлену референціями на творчість англійського поету Вільяма Блейка: *He told me that his lifelong passion for Gaudi's art had come from his late mother, who had also been a great admirer of the work of William Blake. Mr. Kirsh said he wanted to place the Blake volume near Gaudi's tomb as a tribute to his late mother* [Brown 2017, с. 307]. Тут вбачаємо поєднання пошани до матері, яка прищепила любов до мистецтва (*as a tribute to his late mother*) та повагу і захоплення творчістю великих діячів мистецтва (*he wanted to place the Blake volume near Gaudi's tomb*).

Подібне переосмислення людської сутності, характеру через одиницю мистецтва, а саме з архітектурою, дозволяє говорити про активізацію метафори ART is a HUMAN BEING. Концепт мистецтво розкривається в даному контексті як культурна універсалія, яка здатна зберігати спресований століттями досвід і одночасно адаптуватися до контекстного змісту сучасності [Сиднева].

У **висновку** зауважимо, що серія концептуальних метафор розкриває сутність мистецтва, розкриваючи його здатність поєднувати в собі логічне та інтуїтивне, індивідуальне та соціальне, свідоме і несвідоме, матеріальне та ідеальне начало. Важливим є той факт, що всі ці начала представлені не в автономному, обмеженому один від одного стані, але внутрішньо зчеплені, злиті в нероздільне ціле.

Мистецтво вбирає важливі константи культури в цілому. Інтегруючи минуле, сьогодення і майбутнє, концепт мистецтво претендує на заснування діалогу часів, а також з'єднання воєдино генетичної заданості смислів і перспективи їх перетворень.

Література

Сиднева Т. Б. Концепт «искусство» как предмет современных культурологических рефлексий. URL : <https://cyberleninka.ru/article/v/kontsept-iskusstvo-kak-predmet-sovremennyh-kulturologicheskikh-refleksiy> Дата обращения 24.10.2018

Brown D. Origin. New York : Doubleday Books, 2017. 463 p.

(Матеріал надійшов до редакції 10.05.18. Прийнято до друку 8.06.18)